

Mot nya åtgärder

Uppföljning av Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram

Miljö och hälsa

SKÅNE I UTVECKLING 2011:2

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel:	Mot nya åtgärder Uppföljning av Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram
Utgiven av:	Länsstyrelsen i Skåne län
Copyright:	Länsstyrelsen i Skåne län
Diarienummer:	502-20653-11 1200-001
Redaktör:	Frida Torbäck
ISSN:	1402-3393
Länsstyrelserapport:	2011:26
Grafisk form::	Jonas Gustafsson
Omslagsbild:	Jonas Gustafsson
Miljömålsillustrationer:	Tobias Flygar
Tryckt:	Davidsons Tryckeri AB
Upplaga:	4 000 ex
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Skåne län Miljöavdelningen 205 15 Malmö Tfn: 040-25 20 00 skane@lansstyrelsen.se Årsrapporten finns även på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/skane
Nyckelord:	Miljömål, miljötillståndet, årsrapport, uppföljning

Innehåll

	Förord	5
	Fokus på åtgärder för att nå miljömålen	6
	Begränsad klimatpåverkan	8
	Frisk luft	9
	Bara naturlig försurning	10
	Giftfri miljö	11
	Skyddande ozonskikt	12
	Säker strålmiljö	13
	Ingen övergödning	14
	Levande sjöar och vattendrag	15
	NÅR VI MÅLEN?	16
	Nyheter i miljömålssystemet	17
	Grundvatten av god kvalitet	18
	Hav i balans samt levande kust och skärgård	19
	Myllrande våtmarker	20
	Levande skogar	21
	Ett rikt odlingslandskap	22
	God bebyggd miljö	23
	Ett rikt växt- och djurliv	24
	Intervjuer med personer som varit åtgärdsansvariga	25

Landshövding Göran Tunhammar

Vi blickar framåt!

Hur vi förhåller oss till vår miljö handlar till stor del om vilket arv vi vill lämna till nästa generation. Utifrån de erfarenheter vi har samlat på oss från miljömålsarbete under snart tio år pågår nu ett intensivt arbete med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för länet. Arbetet leds av Länsstyrelsen i bred samverkan med andra aktörer som kan bidra till att nå målen och samtidigt stärka den regionala utvecklingen.

I strävan att uppnå miljömålen är engagemang och samarbete ledord. *Klimatsamverkan Skåne* med Länsstyrelsen, Region Skåne och kommunförbundet som huvudaktörer är ett exempel. Ett annat är regeringsuppdraget som utsåg Skåne som pilotlän för grön utveckling och som sporrar till smarta lösningar i människors och företagens vardag.

Nu blickar vi framåt! Med beprövade erfarenheter och med nya innovativa grepp tar vi oss fram till slutmålet år 2020. Mycket har redan åstadkommits. Men mycket återstår att göra. Låt oss göra det tillsammans!

Malmö i november 2011

Göran Tunhammar
Landshövding

Den nya handlingsplanen för giftfri vardag har underrubriken "Skydda barnen bättre".

Fokus på åtgärder för att nå miljömålen

Av Tommy Persson,
Miljö- och vattenstrategiska enheten,
Länsstyrelsen i Skåne län

WEBBTIPS

Länsstyrelsens sidor om arbetet med att ta fram **nya skånska åtgärder**:

www.skanskaatgarderformiljomalen.se

Länsstyrelsens miljömålssidor:

www.skanesmiljomal.info

Facebooksidan för nya skånska åtgärder:

www.facebook.com/pages/Skanska-åtgärder-för-miljömålen/164535010268388

Miljömålsportalen, www.miljomal.se

Nationell portal med bland annat miljö-målsmåluppföljning och indikatorer, det vill säga statistik som visar hur det går med miljömålen.

LÄSTIPS

Svenska miljömål - för ett effektivare miljöarbete. Proposition 2009/10:155. Miljödepartementet. Finns på: www.regeringen.se

Miljömålen på ny grund. Naturvårdsverkets utökade årliga redovisning av miljö kvalitetsmålen 2011.

Naturvårdsverket Rapport 6420. Mars 2011.

Etappmål i miljömålssystemet. Delbetänkande av Miljömålsberedningen. SOU 2011:34. Miljödepartementet.

Finns på: www.regeringen.se

Handlingsplan för en giftfri vardag 2011-2014. Skydda barnen bättre.

Best.nr. 511 003. Kemikalieinspektionen.

Finns på: www.kemikalieinspektionen.se

Miljömålssystemet är under förändring. Syftet är att miljöarbetet ska bli effektivare och mer åtgärdsinriktat. Etappmål ersätter delmål och ska visa på behov av förändringar inom viktiga områden för att nå de miljöpolitiska målen. Samtidigt anpassas bedömningen av miljö kvalitetsmålen. Mer hänsyn ska tas till om tillräckliga åtgärder har påbörjats för att nå målen. Signalerna är tydliga. Arbetet för att nå målen ska fortsätta med förnyad kraft. Detta uppdrag konkretiseras i arbetet med att ta fram nya skånska åtgärder för miljömålen.

Ny bedömningsgrund ger positivare bild av måluppfyllelse

Riksdagen beslutade sommaren 2010 om stora förändringar i miljömålssystemet som påverkar det regionala miljöarbetet. En ny bedömningsgrund för miljö kvalitetsmålen medför att uppföljningen av miljö kvalitetsmålen för Skåne ser annorlunda ut än tidigare år. Hänsyn ska tas till naturens återhämtningstid och till att effekterna av miljö åtgärder ibland sker med fördröjning. Det innebär att om samhället påbörjat ett åtgärdsarbete som är tillräckligt omfattande för att uppnå ett mål, blir bedömningen av målet mer positiv än tidigare. Som en konsekvens av denna förändring har också tidigare "smilar" avskaffats som symbol för att beskriva måluppfyllelsen.

Bedömningstexterna för miljö kvalitetsmålen i årets rapport är skrivna utifrån ett första förslag till bedömningsgrunder. En revidering av bedömningsgrunden har skett efter att texterna i denna rapport färdigställdes. Det medför att texterna skiljer sig något i upplägg från de bedömningar som redovisas på den nationella miljömålsportalen, men framför allt är de inte helt jämförbara med tidigare år.

Länsstyrelsen bedömer att för nio miljö kvalitetsmål är det möjligt att till 2020 nå miljö kvalitetsmålen eller att skapa förutsättningar för att nå målen om ytterligare åtgärder vidtas. Precis som tidigare år bedöms Skyddande ozonskikt vara det enda målet som är möjligt att nå med redan vidtagna och planerade åtgärder. Vidare bedömer Länsstyrelsen att det är mycket svårt att till 2020 skapa förutsättningar för att nå *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Den regionala målbedömningen överensstämmer i stort med den nationella bedömningen, förutom för *Levande skogar* där en mer negativ bedömning görs för Skåne. Uppsatta arealmål för skydd av länets värdefulla skogsområden ser inte ut att nås och det behövs mer resurser till skötsel av de skyddade skogarna för att klara den biologiska mångfalden.

Svårigheterna att nå flera av miljömålen har uppmärksamats nationellt. Klimat, havsmiljö, giftfri miljö och biologisk mångfald har därför pekats ut som prioriterade

områden för miljöpolitiken. I detta sammanhang har Skåne utsetts till pilotlän för grön utveckling med syfte att stärka och utveckla det regionala arbetet för minskad klimatpåverkan samt sprida erfarenheter till andra län. Vidare sker en satsning på en förbättrad havsmiljö, och bildandet av Havs- och vattenmyndigheten den 1 juli 2011 är ett led i genomförandet av en mer sammanhållen vattenpolitik. En ny handlingsplan för giftfri vardagsmiljö har tagits fram, och särskilda satsningar har gjorts för att skydda värdefulla skogsområden samt utveckla en dialog om hållbart skogsbruk.

Ändrade målår för skånska miljömål

En annan förändring är att de nationella delmålen ska ersättas med etappmål. Etappmålen ska i större utsträckning vara målövergripande och mer inriktade på den förändring som behövs i samhället för att nå miljö kvalitetsmålen. Förslag på en första uppsättning etappmål har presenterats, men beslut förväntas först under våren 2012. Länsstyrelsen inväntar de förändringar av målstrukturen som sker på nationell nivå innan en regional process med att ta fram nya skånska miljömål inleds.

2010 var målår för 44 av 74 regionala delmål. Endast tio av dessa mål var uppnådda vid årsskiftet. Det är tydligt att mer arbete krävs för att nå målen och Länsstyrelsen beslutade i april 2011 att förlänga tiden till 2012 för delmål som ännu inte uppnåtts. Beslutet ska signalera att det är viktigt att åtgärdsarbetet fortsätter inom dessa områden för att förbättra miljötillståndet i Skåne.

Nya skånska åtgärder för miljömålen

Ambitionen med förändringarna i miljömålssystemet är att arbetet ska bli mer åtgärdsinriktat. Länsstyrelsen arbetar därför med att se över och utveckla åtgärdsarbetet för miljömålen. Skånes miljöhandlingsprogram ska ersättas med ett nytt regionalt åtgärdsprogram som ska peka ut prioriterade åtgärder för att nå miljömålen i Skåne. Ökad samverkan och effektivare användning av resurserna för miljöarbetet i länet är viktiga delar. Åtgärder ska i möjligaste mån uttrycka avgränsade och konkreta utvecklingsinsatser som krävs för att förbättra miljötillståndet i Skåne och som kan genomföras av en eller flera aktörer som är verksamma i länet. Åtgärdsprogrammet ska också bidra till att föra in miljö kvalitetsmålen i det regionala tillväxtarbetet.

Processen med att ta fram nya skånska åtgärder för miljömålen leds av Länsstyrelsen i bred samverkan med viktiga aktörer som kommuner, Region Skåne, statliga myndigheter, företag och intresseorganisationer. Åtgärdsprogrammet förväntas bli antaget innan sommaren 2012 och åtgärder ska genomföras fram till 2015. Arbetet kan följas på webbplatsen www.skanskaatgarderformiljomalen.se och på Facebook.

Uppföljning visar att många åtgärder genomförs i länet

Ett underlag i arbetet med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram är uppföljningen av åtgärder i Skånes miljöhandlingsprogram, som i huvudsak sträckte sig till 2010. Resultatet visar att mer än hälften av drygt 300 åtgärder är påbörjade eller genomförda. En fjärdedel av åtgärder är inte påbörjade, medan resterande åtgärder inte har varit möjliga att följa upp. Trots att uppföljningen visar att programmet inte har genomförts fullt ut, kan vi konstatera att många åtgärder utförs av en mängd olika aktörer i länet, som var och en bidrar till en mer hållbar samhällsutveckling.

Fokus för årets rapport är åtgärder. Förutom redovisning av den regionala uppföljningen av miljö kvalitetsmålen innehåller rapporten intervjuer med ansvariga personer för tre av åtgärder i Skånes miljöhandlingsprogram – inom förorenade områden, bekämpningsmedel i grundvatten och Greppa näringen för lantbrukare. Uppföljningen av de regionala delmålen finns tillgänglig på Länsstyrelsens webbplats och den nationella miljö målportalen, www.miljomal.se.

Illustration: Fredrik Colijn

SKÅNSKA ÅTGÄRDER FÖR MILJÖMÅLEN

Åtgärdsarbetet för att nå de skånska miljömålen har fått en egen logotype, inspirerad av de nationella miljö mål illustrationerna.

MILJÖKVALITETSMÅL

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändring stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

WEBBTIPS

Klimatsamverkan Skåne

Länsstyrelsen samverkar men Region Skåne och Kommunförbundet Skåne kring klimatarbete i Skåne. www.klimatsamverkanskane.se

Bidra till studerandet av klimatförändringar på www.blomma.nu/ Rapportera när olika växter börjar blomma, slår ut bladen eller vissnar i din hemtrakt och se vad andra rapporterar.

Klimatanpassningsportalen

www.klimatanpassning.se

LÄSTIPS

Färdplan för biogas i Skåne. Skåne – den ledande biogasregionen 2020.

Region Skåne med flera. Finns på www.biogassyd.se/187/fardplan-biogas/fardplanen.html

Följande rapporter hittas på

www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Uppföljning av Skånes miljöhandlingsprogram – Företagens åtgärdsarbete inom klimat- och energiområdet. Länsstyrelserapport 2011:3. Länsstyrelsen i Skåne län.

Klimatmål för Skåne. Regionala delmål under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Rapportserien Skåne i utveckling Rapport 2010:1, Länsstyrelserapport 2010:7. Länsstyrelsen i Skåne län.

Foto: Göran Ewald

Översvämningar väntas bli ett vanligare problem i takt med att det skånska klimatet förändras.

Begränsad klimatpåverkan

Bedömning

De globala utsläppen av växthusgaser ökar och halten i atmosfären fortsätter att stiga i snabb takt. Mycket lite tyder på att tillräckligt kraftfulla åtgärder kommer att vidtas och det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet. Även om utsläppen drastiskt reduceras kommer dessutom halten i atmosfären att fortsätta öka under lång tid beroende på systemets tröghet. Kunskapen om klimatförändringarna har ökat och opinionen för kraftfulla insatser har stärks.

Trots att Sverige är ett litet land kan vi göra en stor insats genom att driva på den internationella utvecklingen och visa på lösningar. Detta är speciellt viktigt då det nuvarande globala klimatavtalets slutår börjar närma sig och ett nytt mer ambitiöst avtal måste tas fram för att minska utsläppen globalt.

I Skåne görs många insatser för energieffektiviseringar och ersättning av fossila bränslen med förnybara. Skånska utsläpp av växthusgaser har minskat trots viss ökning från transporter, men ligger per person långt över vad som är långsiktigt hållbart globalt.

Foto: Raza Czylowska

Solkraft och vindkraft är två av de förnybara energikällor som växer snabbast i användning.

Foto: Razo Czulkowski

Luftföroreningar är en betydande orsak till för tidiga dödsfall i Skåne.

Frisk luft

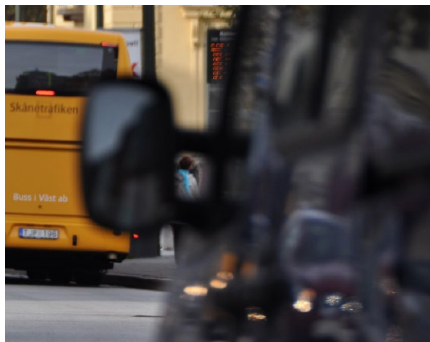
Bedömning

I Skåne orsakar luftföroreningar, framför allt partiklar och marknära ozon, ungefär 1 000 fall av för tidig död per år. Luftföroreningar är i första hand ett tätortspåslag och utsläpp från trafiken är en viktig orsak. Marknära ozon är ett problem som är väl så stort på landsbygden som i staden.

Under senare tid har det visats att genomförda åtgärder ger synlig effekt på halterna. Forskningsresultat visar att ozon och partiklar har en mer allvarlig effekt på hälsan än man tidigare känt till. Som följd av trafikproblemen finns åtgärdsprogram för kvävedioxid i Helsingborg och Malmö som bidrar till att minska halterna. Skåne är också särskilt utsatt för luftföroreningar från kontinenten och har högre halter än övriga landet. Sjöfartens stora utsläpp kan ställa till lokala problem i hamnstäder.

Till 2020 bedöms det som möjligt att skapa förutsättningar för att nå målet om fler åtgärder sätts in. Framför allt krävs utsläppsminskningar inom vägtrafik och sjöfart både inom Skåne och i norra Europa samt en stadsplanering med större hänsyn till transportfrågorna.

Foton: Jonas Gustafsson

Trafiken är en av de största utsläppskällorna av luftföroreningar. Att gynna kollektivtrafiken kan vara ett sätt att minska utsläppen per trafikant. På bilden, Amiralsgatan i Malmö.

MILJÖKVALITETSMÅL

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturarv inte skadas.

WEBBTIPS

IVL har inom ramen för Naturvårdsverkets datavårdsskap för Luft i uppdrag att lagra, kvalitetskontrollera och tillgängliggöra data från statliga utförare samt från vissa regionala delprogram (Länsstyrelser, Vattenvårdsförbund och kustvattenvårdsförbund).
www.ivl.se/tjanster/datavardskap/luftkvalitet.4.7df4c4e812d2da6a41680004804.html

Naturvårdsverkets sidor om hälsorelaterad miljöövervakning handlar mycket om luftföroreningar som är skadliga för vår hälsa.
[Http://naturvardsverket.se/sv/Start/Tillstan-det-i-miljon/Miljoovervakning/Programomraden/Halsorelaterad-miljoovervakning/](http://naturvardsverket.se/sv/Start/Tillstan-det-i-miljon/Miljoovervakning/Programomraden/Halsorelaterad-miljoovervakning/)

LÄSTIPS

Reviderat åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid i Malmö stad. Länsstyrelserapport 2011:4.

Länsstyrelsen i Skåne län. Finns på:
www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Foto: Jan-Inge Månsson

Utrustning för mätning av pH i vatten.

Bara naturlig försurning

MILJÖKVALITETSMÅL

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i tekniska material eller kulturföremål och byggnader.

LÄSTIPS

Lätt identifierbara försurningsindikatorer.

Förslag på växter, svampar och djur som kan visa om miljön är påverkad av försurning eller ej. Länsstyrelserapport 2010:20. Länsstyrelsen i Skåne län. Finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Bedömning

Mycket tyder på att förutsättningar kan skapas till 2020 för att nå målet i Skåne. Utvecklingen är positiv för vattenmiljöer. Nedfall över Skånes skogsmarker av försurande svavel närmar sig nivåer som dessa tål, det vill säga cirka 3-5 kilogram per hektar (kg/ha) och år. Detta gäller inte för kväve med ett nedfall på 15-20 kg/ha och år, vilket är cirka fem gånger mer än marken tål.

Vägfrikens utsläpp av kväveoxider ökar fortfarande, trots minskande utsläpp inom transportsektorn. Färjetrafiken och övrig internationell sjöfart inom länet släpper ut tre gånger så mycket svaveldioxid som Skånes egna utsläpp. Skogsbruket, med ett allt större utnyttjande av grenar och toppar, har avsevärd försurande effekt. Ökade klimatförändringar är också en bidragande orsak till fortsatt försurning.

Ytterligare åtgärder i Europa krävs utöver de redan överenskomna. Särskilt prioriterade områden är sjöfart, energiproduktion och vägtrafik. I Skåne måste näringsbalansen i skogsmark förbättras. Det kan ske genom askåterföring och kalkning. Avgasrening och bränslen med lägre svavelhalt i sjöfarten är viktiga åtgärder.

Foto: Jonas Gustafsson

Att välja cykel eller kollektivtrafik minskar trafiktrycket och bidrar till minskat utsläpp av försurande ämnen.

Foto: Gustav Montellius

Utsläpp av kemikalier har tidigare varit vanligt i samband med en rad olika verksamheter. Nu pågår ett stort arbete med att identifiera och sanera förorenad mark.

Giftfri miljö

Bedömning

Det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå *Giftfri miljö*. På längre sikt kan förutsättningar skapas om fler åtgärder vidtas. Trenden för miljötillståndet är neutral.

En av de största utmaningarna för att nå *Giftfri miljö* är att den globala konsumtionen ökar kraftigt. Mellan 2000 och 2020 förväntas kemikalieproduktionen öka med 85 procent. Farliga ämnen sprids långa sträckor via vatten och luft eller via produkter och varor. Långlivade ämnen från gamla utsläpp finns kvar i mark, vatten och organismer under lång tid framöver och nya grupper av problemämnen uppmärksammas kontinuerligt. Vissa farliga ämnen bildas oavsiktligt vid förbränning och andra processer.

Det krävs kraftfulla insatser för att nå förutsättningarna för en *Giftfri miljö*. Bland dessa tillhör att utveckla rena och resurseffektiva kretslopp, att utveckla miljövänliga konsumtionsmönster, att minska utsläpp till vatten och luft från industrier och trafik, att minska spridningen av bekämpningsmedel och att fasa ut farliga ämnen i varor.

Fotom: Rado Czylowska

Miljögifter finns även i maten vi äter, till exempel i grönsaker och fisk. Att välja ekologiskt odlade grönsaker är ett sätt att arbeta för en Giftfri miljö. Fet fisk från Östersjön innehåller relativt höga halter dioxin.

MILJÖKVALITETSMÅL

Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

LÄSTIPS

Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014. Skydda barnen bättre. Best. nr. 511 003. Kemikalieinspektionen.
Bekämpningsmedel i skånska vattendrag – resultat från den regionala miljöövervakningen 2010. Länsstyrelserapport 2011:15. Länsstyrelsen i Skåne län. Finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer
Kiselalgsundersökning i vattendrag i Skåne 2010 – statusklassning samt en studie av kopplingen mellan deformerade skal och förekomst av bekämpningsmedel. Länsstyrelserapport: 2011:5. Länsstyrelsen i Skåne län. Finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

WEBBTIPS

Kemikalieinspektionens webbplats
www.kemi.se

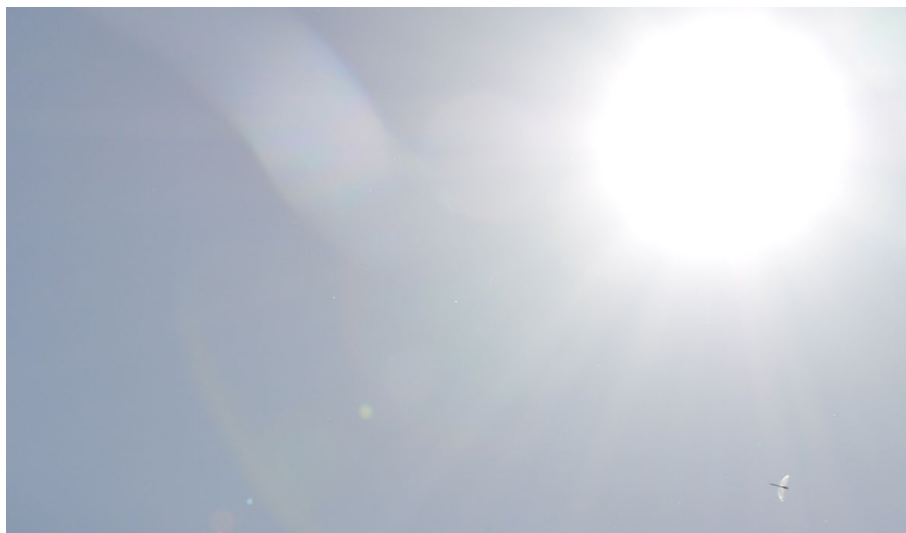

Foto: Jonas Gustafsson

Ozonskiktet skyddar oss mot solens farliga strålar. Det lyckade arbetet med att hindra ozonnedbrytande utsläpp är ett gott exempel på framgångsrikt samarbete över nationsgränserna.

Skyddande ozonskikt

MILJÖKVALITETSMÅL

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

WEBBTIPS

Ozonskiktets tjocklek i Sverige
www.smhi.se/klimatdata/miljo/ozon

Bedömning

Ozonskiktet i stratosfären absorberar delar av den inkommande solstrålningen och skyddar mot skadlig ultraviolett strålning (UVB-strålning). Vid mitten av 1900-talet började ämnen som har en nedbrytande effekt på ozonskiktet att tillverkas och släppas ut.

På regional såväl som nationell nivå har användningen av ozonnedbrytande ämnen stadigt minskat till följd av lagstiftning och internationella överenskommelser enligt Montrealprotokollet. Koncentrationen av ozonnedbrytande ämnen minskar nu i atmosfären. Ytterligare insatser krävs dock för den kvarvarande användningen och omhändertagandet av förbrukade produkter innehållande sådana ämnen.

Det finns nu tecken som tyder på att ozonhalterna i stratosfären slutar minska och prognosen är att ozonskiktet börjar återhämta sig omkring 2020. En full återhämtning av ozonskiktet till den tjocklek det hade 1980 kan uppnås omkring 2050 (polerna undantaget). Prognosen förutsätter att arbetet inom FN beträffande Montrealprotokollet fortsätter att vara framgångsrikt. Det är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet inom en generation med redan vidtagna och planerade åtgärder.

Foto: Basse Alenius

I Sverige är radon en av de vanligaste orsakerna till att människor utsätts för skadliga stråldoser. För att mäta radonhalten i hus används så kallade radondosor.

Säker strålmiljö

Bedömning

Strålning kan vara naturlig som solens strålar och naturlig bakgrundsstrålning. Men den kan också komma från konstgjorda strålkällor. Sedan Barsebäcksverket stängts och reaktorbränslet avlägsnats är risken minimal för negativ miljö- och hälsopåverkan. Den kommande forskningsanläggningen ESS i Lund kan heller inte bedömas utgöra någon risk för negativ påverkan av strålning.

Miljö kvalitetsmålet att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning kommer att uppfyllas beträffande de risker som Barsebäcksverket innebar. Det går dock inte att helt utesluta att olyckor vid något annat svenskt eller utländskt kärnkraftverk skulle kunna drabba Skåne med radioaktivt nedfall. Utöver kärnkraften kvarstår andra strålningsrisker, bland annat ultraviolett strålning som i för stora mängder är skadlig för människors hälsa.

Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet om ytterligare insatser, särskilt för att minska antalet hudcancerfall, vidtas.

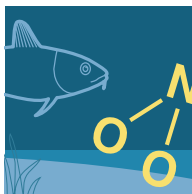

MILJÖKVALITETSMÅL

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön.

WEBBTIPS

Strålssäkerhetsmyndigheten har bra information om risker, råd och kunskapsläge.
www.stralsakerhetsmyndigheten.se/
 Allmanhet/

MILJÖKVALITETSMÅL

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

ÅTERMEANDRING innebär att man med fysiska ingrepp ser till att vattendrag som rätats ut återfår en slingrande bana genom landskapet.

WEBBTIPS

www.greppa.nu är projektet **Greppa näringens** webbplats. Greppa näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning till lantbrukare. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser; minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel.

LÄSTIPS

Följande rapporter finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer
Transporter av fosfor och kväve från skånska vattendrag – tillstånd och trender till och med 2008. Länsstyrelserapport 2010:11. Länsstyrelsen i Skåne län.
Växt- och djurplankton i skånska sjöar. Susanne Gustafsson, Alice Nicolle. Länsstyrelserapport 2011:18. Länsstyrelsen i Skåne län.
Övervakning av naturvårdshänsyn i skogsbruket. Länsstyrelserna i Östergötland, Skåne och Norrbotten, Skogsstyrelsen och Metria Geoanalys. Januari 2011.

Foto: Anna Fohrman

Anläggandet av nya våtmarker är en viktig åtgärd för att minska problemen med övergödning.

Ingen övergödning

Bedömning

Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas. En stor del av Skånes vatten är kraftigt påverkade av övergödning och flertalet av våra vattendrag och sjöar uppnår inte statusklassen god status enligt vattendirektivet. Det pågår dock vattenvårdsarbete på flera håll som kan bidra till att målet nås.

Fortfarande har många enskilda avlopp undermålig rening och utsläppen från avloppsreningsverken minskar inte längre. Nyanslutningen till Greppa Näringen har avtagit, men det är positivt att ersättningarna för skyddszoner och fånggröda har höjts. Likaså har det skett förändringar i Jordbruksverkets föreskrifter, vilket innebär att kraven höjs, bland annat begränsas gödselspridningen på hösten och intill vattendrag.

Övergödningen är starkt sammankopplad med den fysiska påverkan på våra vatten. Återmeandring av vattendrag och anläggande av våtmarker är ett viktigt åtgärdsarbete. Vattensystemen reagerar långsamt och trots minskat näringsläckage från marken tar det lång tid innan man ser effekt i vattnet.

Foto: Nino Lindberg Hamn

En av övergödningens mest synbara effekter är de mängder av fintrådiga alger som spolas upp på stränderna.

Foto: Pernilla Olsson

Nyöppnad fiskväg i Bivarödsån runt dammen i Sibbarp.

Levande sjöar och vattendrag

Bedömning

Skånes sjöar och vattendrag har höga natur- och kulturvärden samt stor artrikedom. Tillsammans med sina strandområden har de stor betydelse ur bevarande- och rekreationssynpunkt. Sjöar, vattendrag, och småvatten har förstörts eller försvunnit. Kvarvarande vatten behöver skyddas och bevaras, speciellt naturliga variationsrika vattenmiljöer och flöden, livsmiljöer för rödlistade växt- och djurarter samt kulturmiljöer.

Fortfarande sker många oanmälda rensningar av vattendrag. Naturliga åplan fylls igen och trädridåer tas bort. Detta innebär att livsmiljöer för vattenlevande växter och djur förstörs. Den pågående klimatförändringen kan medföra periodvis kraftigt ökade flöden och vattenstånd, men också uttorkning. Sjöar och vattendrag behöver tillräckligt med markutrymme för att flöda fritt. Strandområden behöver skyddas från exploatering och vattenuttaget minskas.

Vattenförvaltningsarbetet har medfört ökat intresse och förståelse för vattnets roll. Med kraftfulla insatser är det möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet.

Foto: Pernilla Olsson

Foto: Lukas Österling

Att bygga fiskvägar och fisktrappor är en viktig åtgärd i vattendrag med dammar och andra vandringshinder.

MILJÖKVALITETSMÅL

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara, och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

WEBBTIPS

SMHI har fakta, data och rapportering kring hydrologiska frågor.

www.smhi.se/tema/Sjoar-och-vattendrag

Havs- och vattenmyndighetens (HaV)

webbplats, www.havochvatten.se/

HaV bildades 1 juli 2011 och tog över ansvaret för havs- och sötvattensfrågor från Naturvårdsverket och Fiskeriverket.

LÄSTIPS

Följande rapporter finns på

www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Kiselalgsundersökning i vattendrag i Skåne 2010 – statusklassning samt en studie av kopplingen mellan deformade skal och förekomst av bekämpningsmedel. Länsstyrelserapport 2011:5.

Länsstyrelsen i Skåne län.

Sötvattensnäckor i skånska vatten. Inventeringsresultat från 2008 samt uppdatering 2010. Länsstyrelserapport 2011:15. Länsstyrelsen i Skåne län.

Växt- och djurplankton i skånska sjöar.

Susanne Gustafsson, Alice Nicolle. Länsstyrelserapport 2011:18. Länsstyrelsen i Skåne län.

MILJÖKVALITETSMÅL	BEDÖMNING
 BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN	De globala utsläppen av växthusgaser ökar och halten i atmosfären stiger i snabb takt. Kunskapen om klimatförändringarna har ökat och opinionen för kraftfulla insatser för att minska utsläppen har stärks. Trots detta tyder mycket lite på att tillräckligt kraftfulla åtgärder kommer vidtas för att miljö kvalitetsmålet ska nås. De skånska utsläppen av växthusgaser har minskat trots viss ökning från transporter.
 FRISK LUFT	Luftföroreningar skadar hälsa och miljö. Halterna är fortfarande för höga i Skåne, men ett ljus kan anas vid horisonten. Framför allt kvävedioxid, partiklar och marknära ozon behöver minska. Transportsektorn orsakar en stor del av luftföroreningarna, men även småskalig vedeldning, energi- och industrisektorerna bidrar. Det är möjligt att skapa förutsättningar för att nå målet om starkare åtgärder vidtas.
 BARA NATURLIG FÖRSURNING	Det försurande nedfallet minskar och det är möjligt att skapa förutsättningar för att nå målet med ytterligare åtgärder. Utvecklingen är positiv för vattenmiljöer, men otillräcklig. För skogsmark har trenden vänt, men med en kraftigt sur skogsmark och ett intensivt skogsbruk ökar risken för försurningskador. Kalkning eller askåterföring för att neutralisera skogsmarkens syraförråd krävs i vissa områden.
 GIFTFRI MILJÖ	Det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå Giftfri miljö. Trenden i miljö tillståndet är neutral. Farliga ämnen släpps ut, sprids långa sträckor; långlivade ämnen finns kvar under lång tid och nya grupper av problemämnen uppmärksammas kontinuerligt. Insatser för att nå Giftfri miljö är bland andra att minska utsläppen till vatten och luft och att fasa ut farliga ämnen.
 SKYDDANDE OZONSKIKT	De flesta av de ozonnedbrytande ämnena har så gott som avvecklats i Sverige till följd av lagstiftning. Internationella åtgärder genom Montrealprotokollet har också haft god effekt och halterna av ozonnedbrytande ämnen i atmosfären minskar. Det är därför möjligt att inom en generation nå miljö kvalitetsmålet med redan vidtagna och planerade åtgärder. Enligt prognosen kommer en vändpunkt omkring 2020, då ozonskiktet förväntas börja återhämta sig.
 SÄKER STRÅLMILJÖ	Det finns både naturliga och konstgjorda strålkällor. Sedan Barsebäcksverket stängts och reaktorbränslet avlägsnats är risken minimal för negativ miljö- och hälsopåverkan. Övriga strålkällor som innebär risker för människors hälsa är ultraviolett strålning från solen och radon i bostäder. Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet om ytterligare insatser vidtas.
 INGEN ÖVERGÖDNING	Halterna av kväve och fosfor har minskat i många vattendrag, men inte i alla. Övergödningen är ett av de största miljöproblemen i Skåne, vilket kan förklaras med stor andel jordbruksmark, många enskilda avlopp, industrier och utbredd fysisk påverkan på våra vatten. Vattensystemen reagerar långsamt och det tar lång tid innan man ser någon effekt. Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas.
 LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG	Arbetet med att skydda och restaurera värdefulla vatten går alltför långsamt. Vattenmiljöer samt livsvillkor för växt- och djurarter försämrats och tillgängligheten för friluftslivet begränsas. Byggnader och annan exploateringen är omfattande och ökar inom strandskyddat område. Befintliga åplan fylls igen, träddräder tas bort och ej miljöanpassade årensningar sker. Fler åtgärder krävs inom målet.
 GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET	Tillgången till grundvatten är generellt sett god i Skåne, men ungefär tre fjärdedelar av Skånes allmänna dricksvattentäkter saknar ett tillräckligt skydd. Om grundvattenförekomster klassas som riksintressen, och ges större tyngd vid fysisk planering och samhällsplanering, ökar möjligheterna avsevärt för att vi i framtiden ska ha tillräckligt med grundvatten av god kvalitet.
 HAV I BALANS SAMT LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD	Problematiken i Hanöbukten belyser att kunskapen om marina miljöer fortfarande är otillräcklig. Fler värdefulla natur- och kulturmiljöer behöver skydd och fisket av flertalet arter måste minska, men färre oljeutsläpp och positiv utveckling inom fisksektorn inger hopp. Samarbete med grannländer och insatser på EU-nivå är angeläget. Troligtvis har inte tillräckliga åtgärder för havets återhämtning beslutats till måläret.
 MYLLRANDE VÅTMARKER	Våtmarker är viktiga för samhället. Allt fler våtmarker anläggs och restaureras då resurserna har ökat. Arbetet för att skydda våra värdefullaste våtmarker behöver dock påskyndas. I framtiden kan främmande arter och klimatförändringarna hota våtmarkerna. För att nå målet behövs ökad kunskap i samhället om våtmarkernas betydelse och ökade resurser för att skapa och bevara våtmarker.
 LEVANDE SKOGAR	Värdefulla skogsområden skyddas årligen, men uppsatta arealmål nås inte. Det finns över 850 rödlistade eller nära hotade arter knutna till skog i Skåne, trots att mängden död ved och andelen lövträd ökat. Forn- och kulturlämningar skadas ännu i hög grad och arbetet med skogens sociala värden måste intensifieras. Det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet.
 ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP	Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas. Framförallt behövs mer användbara verktyg för riktade åtgärder för att bevara biologisk mångfald, småbiotoper och kulturmiljövärden, men också för att säkra jordbruksmarkens förmåga att producera livsmedel i konkurrens med andra intressen, som till exempel vägar och bebyggelse.
 GOD BEBYGGD MILJÖ	Det är möjligt att skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet med ytterligare åtgärder. Skånes kommuner har tydliga ambitioner att arbeta för ett långsiktigt hållbart samhälle. Ny bebyggelse lokaliseras i allt större utsträckning så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Dock finns det en del markanvändningskonflikter mellan exploatering och bevarande av kultur-, natur- och kustområden.
 ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV	Påverkan på det skånska landskapet är så hög att flertalet arter inte kan fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd, deras livsmiljöer försvinner eller försämrats stadigt och de ekosystem som byggts under lång tid upp är hotade. Ska förlusten av biologisk mångfald hejdas i Skåne måste alla verksamheter som kan påverka denna trend - myndigheter och jordbruks-, skogs- och fiskerier - ta sitt ansvar.

Nyheter i miljömålssystemet

Miljömålssystemet har sedan 1999 varit en viktig del i Sveriges miljöarbete från nationell till lokal nivå. Vart fjärde år genomförs en fördjupad utvärdering av miljömålen och arbetet med att uppnå dem. Resultaten av en sådan utvärdering används sedan när regeringen lägger fram en ny miljömålsproposition.

Den senaste miljömålspropositionen lades fram och beslutades 2010 och resulterar nu i genomgående förändringar i miljömålssystemet. Syftet med förändringarna är att miljöarbetet ska bli mer åtgärdsinriktat och effektivt. Den politiska nivån blir mer inblandad, genom Miljömålsberedningen, som består av riksdagspolitiker. Under våren 2011 kom förslag till nya etappmål och nya preciseringar under miljö kvalitetsmålen från Naturvårdsverket och Miljömålsberedningen. Även en ny bedömningsgrund för miljömålen presenterades. Etappmålen och preciseringarna har tagits fram för att ersätta delmålen som slutredovisas nationellt i miljömålsbedömningarna för 2010.

Generationsmålet är övergripande för alla miljö kvalitetsmål och ska visa inriktningen för svensk miljöpolitik. Genom de förändringar som nu genomförs i miljömålssystemet ska generationsmålet tydligare kopplas till miljö kvalitetsmålen på så sätt att preciseringarna ska omfatta innebörden av generationsmålet, där det är relevant.

Etappmål

Etappmålen ska visa på den samhällsomställning som måste till för att vi ska nå miljö kvalitetsmålen. De etappmål som tas fram nu kan därför inte likställas med de delmål som har funnits tidigare. Varje etappmål är kopplat till styrmedel och åtgärder och etappmål kan även höra till flera miljö kvalitetsmål. Förslag på etappmål har i nuläget tagits fram inom områdena *Luftföroreningar*, *Farliga ämnen*, *Avfall* och *Biologisk mångfald*.

Preciseringar

Preciseringarna som tas fram ska förtydliga respektive miljö kvalitetsmål och vad som krävs för att nå det, samt vara vägledande vid arbete med och uppföljning av miljö kvalitetsmålet. Tillsammans med etappmålen kommer preciseringarna att bli en viktig del i miljömålssystemet.

Ny bedömningsgrund

I samband med att miljömålssystemet förändras ska miljömålen bedömas på ett annat sätt än tidigare. Den största nyheten i den nya bedömningsgrunden är att hänsyn ska tas till naturens återhämtningstid. Detta görs genom att bedöma om förutsättningarna (beslutade styrmedel och genomförda åtgärder) finns för att nå det tillstånd som miljö kvalitetsmålet beskriver. När det gäller bedömningarna av om förutsättningar finns, ska styrmedel vara införda när bedömningen görs och åtgärder genomförda innan 2020. Det som kommer att ingå i den nya bedömningsgrunden är:

- Beskrivning av hur tillståndet i miljön ser ut och vilka förutsättningar som finns i dagsläget för respektive miljö kvalitetsmål.
- Bedömning av om miljö kvaliteten kommer att nås och om förutsättningarna för att nå målet kommer att vara på plats till det utsatta måläret.
- Bedömning av vad som krävs för att nå det beskrivna miljö tillståndet (exempelvis hinder som finns, rådighet över området, var de viktigaste insatserna krävs samt vilka aktörer som berörs).

I samband med den nya bedömningsgrunden kommer de så kallade ”smilisarna”, som tidigare användes vid bedömningarna av miljö kvalitetsmålen, att tas bort. Det har sagts att de ska ersättas med en annan symbol, men förslag på en sådan symbol har ännu inte tagits fram.

TIDPLAN

Förslag till etappmål och preciseringar skickades ut på remiss till berörda myndigheter den 17 maj och svar på remissen inkom som senast den 26 september. Förslagen kommer efter remisstiden beredas av Miljödepartementet. Regeringen kommer att föreslå preciseringar och etappmål genom en särskild proposition vintern/våren 2012, och därefter väntas beslut från riksdagen.

LÄSTIPS

Etappmål i miljömålssystemet, Miljö målsberedningens delbetänkande med mer information om etappmål finns i Miljö målsberedningens delbetänkande. Finns på <http://regeringen.se/sb/d/14454/a/165232>

Miljö målen på ny grund, Naturvårdsverkets rapport med mer information om preciseringar. Finns på www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/ISBN1164001978-91-620-6433-4/

Foto: Karin Sjstrand

Mätning av grundvattennivå.

Grundvatten av god kvalitet

MILJÖKVALITETSMÅL

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

WEBBTIPS

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) har bra information om grundvatten och vattnets kretslopp.

www.sgu.se/sgu/sv/samhalle/grundvatten/index.html

www.sgu.se/sgu/sv/geologi/hydro/vattnets-kretslopp.html

Bedömning

Tillgången till grundvatten är generellt sett god i Skåne, men grundvattnet påverkas negativt av en rad olika verksamheter.

Ungefär tre fjärdedelar av Skånes allmänna dricksvattentäkter saknar ett tillräckligt skydd. Oftast behöver ytan som omfattas av skyddet utökas väsentligt och föreskrifterna skärpas. Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas.

Regeringen avser föreslå ändringar i miljöbalken så att grundvattenförekomster kan klassas som riksintressen och därmed ges större tyngd vid fysisk planering och samhällsplanering. Om så blir fallet förbättras möjligheterna avsevärt för att vi i framtiden ska ha tillräckligt med grundvatten av god kvalitet. Kommunerna bör ha en plan som ser till att exploatering inom vattenförekomsterna sker på ett sätt som inte skadar grundvattnet. Länsstyrelsen i Skåne har tagit fram en regional vattenförsörjningsplan som ett underlag till det kommunala arbetet.

LÄSTIPS

Följande rapporter finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Pilotstudie - grundvattenkvalitet i Skåne län 2007. Regional undersökning och kontrollerande övervakning i grundvatten 2007. Skåne i utveckling 2009:4, Länsstyrelserapport 2009:16. Länsstyrelsen i Skåne län.
Skånes grundvattenresurser ur ett klimatperspektiv. Länsstyrelserapport 2010:10. Länsstyrelsen i Skåne län.

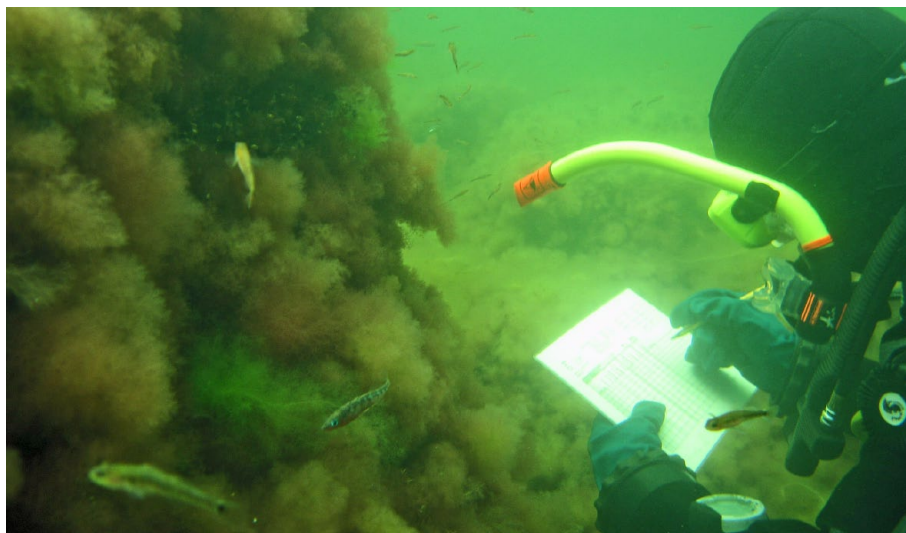
Foto: Roza Czuliowska

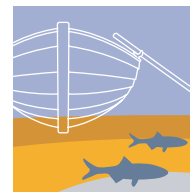
Foto: Susanne Åberg

Tillgången på rent vatten får inte ses som en självklarhet, miljökvalitetsmålet finns till för att säkra denna resurs.

Foto: Agnes Yreberg

Dykinventering av vegetation längs Skånekusten.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Bedömning

Skånes kust med varierade miljöer är attraktiva för många olika intressen. Exploateringstrycket är högt och fartygstrafiken tät. Miljötillståndet i kustområdena är långt ifrån vad måluppfyllelsen kräver, den biologiska mångfalden och havets produktionsförmåga är inte tryggade för framtiden. Fler natur- och kulturmiljöer behöver skydd.

Fiskuttaget har länge varit för stort. Tillsammans med förstöring av livsmiljöer och utsläpp av giftiga och gödande ämnen har detta påverkat balansen i ekosystemen och minskat bestånden av flera känsliga och kommersiella växt- och djurarter. Mer kunskap om marina miljöer krävs för att göra säkra bedömningar av samband mellan påverkansfaktorer och miljöproblem, samt besluta om effektiva åtgärder. Hanöbukten är ett problemområde som belyser detta, åtgärder behövs, men dessa kräver i sin tur mer kunskap.

Positivt är att oljeutsläppen på svenskt vatten har minskat och att torskbestånden i östra Östersjön tycks återhämta sig, men på det hela taget är trenden neutral. Såväl lokala som internationella åtgärder är viktiga, men det är inte troligt att tillräckliga åtgärder för havets återhämtning skulle vara beslutade till måläret.

Foto: Kerstin Söderlind

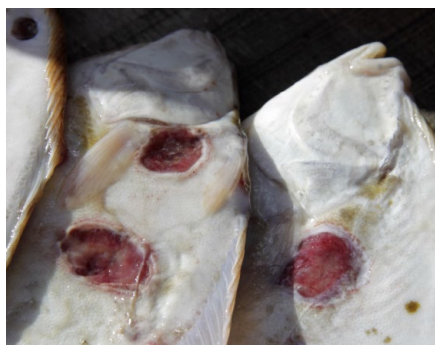

Foto: Johan Wagnström

I Hanöbukten har det under en period fångats fisk med sårskador. Orsakerna är inte kända men mer mätningar och undersökningar planeras i området och ger förhoppningsvis mer kunskap om problemet och vad som behöver göras.

MILJÖKVALITETSMÅL

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktig hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

WEBBTIPS

www.havet.nu – samlad information om havsfrågor

Havs- och vattenmyndighetens (HaV)

webbplats, <http://www.havochvatten.se/>
HaV bildades 1 juli 2011 och tog över ansvaret för havs- och sötvattensfrågor från Naturvårdsverket och Fiskeriverket.

LÄSTIPS

Inventering av tumlare (*Phocoena phocoena*) och fiskeintensitet i Skälder-viken, Skåne. Länsstyrelserapport 2011:18. Länsstyrelsen i Skåne län. Finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer
Havet 2010 – Om miljötillståndet i våra havsområden. Naturvårdsverket och Havsmiljöinstitutet. Finns på www.havet.nu

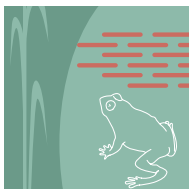

Foto: Johanna Rognarsson

Restaurering av en torvtramp - en kulturhistorisk lämning från 1800-tal eller tidigt 1900-tal som kan hittas i anslutning till torvmossar. I torvtrampen bearbetades den torv som bröts i mossen för att framställa bränsle. Ett par av Skånes finare kalkkärr har uppkommit tack vare denna torvbrytning.

Myllrande våtmarker

MILJÖKVALITETSMÅL

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Bedömning

De senaste 150 åren har en stor del av Skånes våtmarker försvunnit eller skadats genom dikning, torvtäkt, rationalisering av jordbruket och upphörd hävd. Det har inneburit att det skånska kulturlandskapet har bytt karaktär. Skånes myrområden har vuxit igen på grund av dikning och gödnings effekter av kvävenedfall. Klimatförändringar och invasiva främmande arter utgör nya hot mot våtmarkerna, vilka redan hotas av igenväxning av inhemska arter.

Men trenden med allt färre våtmarker har vänts, kulturlandskapet restaurerats. Allt fler våtmarker anläggs och restaureras då resurserna har ökat. Viktigt är även att påskynda arbetet med att skydda och sköta befintliga våtmarker, vilket är betydligt billigare än att återskapa våtmarker. Kunskapen om främmande arter behöver öka och våtmarkernas betydelse för samhället behöver belysas.

Bedömningen är att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas, så som mer resurser för skydd och skötsel av befintliga våtmarker samt nyanläggning och restaurering av våtmarker.

WEBBTIPS

Våtmarksinventeringens resultat för hela Sverige finns nu utlagt på miljödataportalen <http://gpt.vic-metria.nu/GeoPortal/#/startMenu>. Skriv VMI i sökfältet och leta reda på Skåne bland träffarna. GIS-skikt med våtmarksinventeringen finns att ladda ner.

LÄSTIPS

Från idé till våtmark i Skåne - broschyren för dig som funderar på våtmark.

Finns på www.greppa.nu och på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

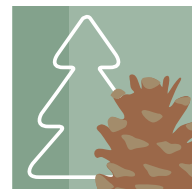
Foto: Anette Persson

Insådd av den hotade arten stor ögontröst (*Euphrasia rostkoviana* ssp. *rostkoviana*). Stor ögontröst hör hemma i det hävdberoende jordbrukslandskapet och växer i kalkfuktängar men i Skåne även i kalkkärr.

Foto: David Göransson

Blodvaxskivling (*Hygrocybe coccinea*) är en signalart för skyddsvärda ädellövskogar och täta lövlundar.

Levande skogar

Bedömning

För att klara skogens natur- och kulturvärden krävs att de som brukar skogen har god kunskap om värdena och hur de ska värnas. Nya värdefulla skogsområden skyddas årligen, men trots detta nås inte uppsatta arealmål. Höjda ersättningsnivåer, nya regler för intrångsersättning och prövning av nya arbetsformer kan på sikt underlätta arbetet. För att klara den biologiska mångfalden behövs resurser även till skötsel av de skyddade skogarna.

Trots att mängden död ved och andelen lövträd ökat är över 850 rödlistade eller nära hotade arter knutna till skog i Skåne. Uttaget av biobränsle väntas öka, vilket kan innebära brist på död ved samt försurning och utarmning av marken. Det senare kan leda till sämre biologisk produktion och påverka även de ekonomiska värdena.

Forn- och kulturlämningar skadas ännu i hög grad. Arbetet med skogens sociala värden måste intensifieras, bland annat genom informationsinsatser och samrådsmöten med berörda. Det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet.

MILJÖKVALITETSMÅL

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

WEBBTIPS

Skogsstyrelsen är ansvarig myndighet för *Levande skogar*. www.skogsstyrelsen.se

LÄSTIPS

Övervakning av naturvårdshänsyn i skogsbruket. Länsstyrelserna i Östergötland, Skåne och Norrbotten, Skogsstyrelsen och Metria Geoanalys. 2011. Finns på: www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Foto: David Göransson

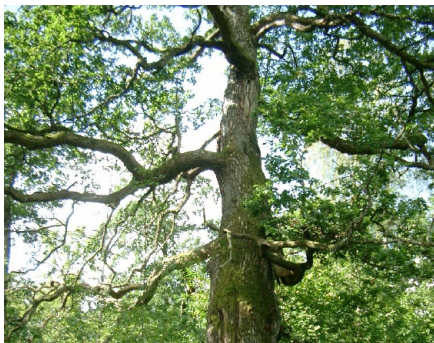

Foto: Mikael Ekstrand

Stora och gamla träd är viktiga för biodiversiteten då de utgör livsmiljöer för många lavar, mossor, insekter och andra djur och växter.

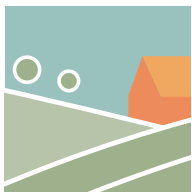

Foto: Jonas Gustafsson

Slätter är en åtgärd både för kulturmiljön och för den biologiska mångfalden.

Ett rikt odlingslandskap

MILJÖKVALITETSMÅL

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Bedömning

Det skånska odlingslandskapet har höga värden både vad gäller natur- och kulturmiljöer. Bevarandet av värdena konkurrerar med annan markanvändning, som till exempel bostäder, vägar eller köpcentra och hotas också av strukturrationalisering och nedläggning av jordbruksmark.

För betesmarker är arealmålet uppnått, men har minskat efter toppåret 2005. Kvaliteten på de betesmarker som ingår i den redovisade arealen kan ha påverkats av ändringarna av definitionen. Mängden småbiotoper minskar liksom antalet skötta kulturmiljöelement, bland annat på grund av rationalisering. Fragmenteringen av småbiotoperna utgör ett hot mot den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena.

För att kunna nå bättre resultat behöver samverkan mellan olika aktörer i landskapet öka. Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas.

WEBBTIPS

Jordbruksverket, www.jordbruksverket.se
Klicka på Miljö och klimat.

LÄSTIPS

Viktigt att tänka på när det gäller kulturmiljöstöd! En text med tips och råd gällande miljöersättning för natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet. Länsstyrelsen i Skåne län. Finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Foto: Razo Czuliowska

I ett rikt odlingslandskap ska det finnas plats för såväl modernt jordbruk som välhåvdade betesmarker.

Foto: Raza Czulkowska

För att uppnå en hälsomässigt god och miljömässigt hållbar bebyggelse krävs en kombination av många olika perspektiv och lösningar.

God bebyggd miljö

Bedömning

Det är möjligt att skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet med ytterligare åtgärder. Det finns idag planerade styrmedel som beslutas före 2020. Med en ny plan- och bygglag förtydligas att planläggning och byggande ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Planläggningen av nya bebyggelseområden i skånska kommuner tar i allt större utsträckning hänsyn till natur- och kulturvärden samt miljö- och klimataspekter. Nya byggnader är i många fall miljöanpassade och energieffektiva. Dock finns det fortfarande en del markanvändningskonflikter mellan exploatering och bevarande av kultur-, natur- och kustområden. Vidare kvarstår också en del arbete för att fullt ut klara riktvärdet för buller i samband med förtätning av städer och tätorter. En viktig del vid planering av ny bebyggelse är även en långsiktigt god hushållning med energi och råvaror, här finns fortfarande vissa brister.

MILJÖKVALITETSMÅL

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

WEBBTIPS

Boverket, www.boverket.se

Vägledning för nya plan- och bygglagen kan du hitta här www.boverket.se/Vagledningar/PBL-kunskapsbanken/

Du kan bland annat göra en egen pdf med de delar du väljer.

LÄSTIPS

Miljömålen i detaljplaneringen - hur gör man? Länsstyrelsen i Skåne län. Länsstyrelserapport 2010:35. Finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer

Foto: Gabrielle Rosquist

Bränning av mark kan vara en åtgärd för att hjälpa vissa växtarter som missgynnats av hur landskapet utvecklats.

MILJÖKVALITETSMÅL

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer ska värnas. Arterna ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

WEBBTIPS

Artdatabanken, www.slu.se/sv/cen/trumbildningar-och-projekt/artdatabanken/
På **artportalen**, www.artportalen.se/ kan du rapportera dina fynd av olika arter.

LÄSTIPS

Följande rapporter finns på www.lansstyrelsen.se/skane/publikationer
Övervakning av beståndsväxlingar hos svenska småfåglar med vinterkvarter i tropikerna via ringmärkningssiffror vid Falsterbo fågelstation. Länsstyrelserapport 2011:1. Länsstyrelsen i Skåne län.
Lökgrodan i Skåne - status och rekommendationer för framtida bevarandearbete. Länsstyrelserapport 2011:12. Länsstyrelsen i Skåne län.
Genetisk variation hos skorpdagglav (*Diploicia canescens*) i Sverige, Danmark och Tyskland. Länsstyrelserapport 2011:14. Länsstyrelsen i Skåne län.
Sötvattensnäckor i skånska vatten. Inventeringsresultat från 2008 samt uppdatering 2010. Länsstyrelserapport 2011:15. Länsstyrelsen i Skåne län.

Ett rikt växt- och djurliv

Bedömning

Under 2010 fick den biologiska mångfalden stor uppmärksamhet. FN-förhandlingarna i Nagoya satte fokus på ekosystemen och de tjänster som ges, betydelsen av fortsatt skydd av natur och aspekter runt genetiska resurser. Dock fortgår utarmning av växter och djur i det skånska landskapet. Arters livsmiljöer fragmenteras och försämras och många arter trängs till marginella marker, där förutsättningar för överlevnad är lägre. Den genetiska variationen inom populationer minskar i takt med fragmenteringen av landskapet och tillförsel av främmande genmaterial.

Ska målet nås är det nödvändigt att arbeta med hela natur- och kulturlandskapet och de strukturer som binder samman olika livsmiljöer för den biologiska mångfalden. Stora omställningar krävs i hur de biologiska resurserna nyttjas. De livsmiljöer det råder brist på måste återskapas och arter måste kunna sprida sig i landskapet. Förändringstakt och återhämtningstid för den biologiska mångfalden är lång och de utmaningar vi står inför idag är resultat av tidigare agerande. Det kommer att bli mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet.

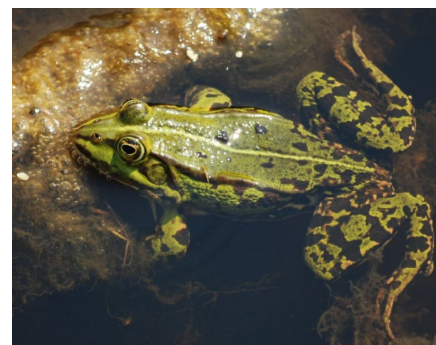

Foto: Anders Hallengren

Till vänster: Grodtunnel under väg vid Högestad. Till höger: Ätlig groda (*Rana esculenta*).

Intervju

Hej, Hillevi! Du har varit ansvarig för flera åtgärder i Skånes miljöhandlingsprogram, bland annat en under Giftfri miljö. Berätta mer!

– Åtgärden handlar om att upprätta och genomföra ett kontrollprogram för övervakning av bekämpningsmedelsrester i grundvatten.

Hur har det gått?

– Det har gått bra, åtgärden är genomförd! Vi har valt ut drygt 140 provpunkter i Skåne. En del av dessa är det tänkt ska provtas regelbundet i framtiden, medan andra bara var med i första omgången. På provpunkterna har vi tagit vattenprover och kollat om de innehåller bekämpningsmedel. Dessutom har vi passat på att undersöka bland annat metaller, och på en del ställen även klorerade lösningsmedel. Arbetet har pågått i fyra år, och nu är vi klara.

Vad kom ni fram till?

– Vi hittade bekämpningsmedel i ungefär en tredjedel av provpunkterna. Lite mer än hälften av alla fynd var substanser som är förbjudna idag. Det ämne vi gjort flest fynd av är BAM, som varit förbjudet sedan 1989. Men på andra plats kommer bentazon, ett vanligt förekommande bekämpningsmedel i dagens jordbruk.

Vad händer nu då?

– Vår förhoppning är att provtagningen ska kunna genomföras regelbundet, kanske var sjätte år. Men det är fortfarande oklart, både vem som i så fall ska vara ansvarig och vem som ska betala.

Tror du åtgärden hade blivit genomförd även om den inte varit med i miljöhandlingsprogrammet?

– Ja, det tror jag. Åtgärden är viktig för att nå god status enligt vattendirektivet, och dessutom är det här förstas miljöövervakning. Men det har absolut varit ett stöd att även ha kopplingen till miljömålen.

Vad har du för råd till dem som arbetar med att ta fram nya åtgärder?

– Det är jätteviktigt hur en åtgärd formuleras! Om man inte kan förstå vad som menas så blir inte åtgärden genomförd. Det behövs en kort projektbeskrivning för varje åtgärd man tar med i handlingsprogrammet.

Och vad vill du ge för råd till dem som ska genomföra åtgärder framöver?

– Det blir mycket lättare om man ser genomförandet av åtgärden som en del av sina ordinarie arbetsuppgifter och därmed ska genomföras – inte något man kan göra om man hinner. Därför är det förstås bra om det finns tydliga kopplingar till ens ansvarsområden. På ledningsnivå så är det förstås viktigt att åtgärdsarbetet prioriteras och att det avsätts resurser för genomförandet.

Vattenprovtagning

Foto: Raza Czulkowska

Läs mer i rapporten "Pilotstudie – grundvattenkvalitet i Skåne län 2007", som finns att hämta på Länsstyrelsens webbplats.

Intervju

Hej, Mats! Du har varit ansvarig för en åtgärd i Skånes miljöhandlingsprogram. Vad handlade åtgärden om?

– Åtgärden går ut på att vi ska inventera och riskklassa Skånes förorenade områden – fram till och med 2010 skulle alla objekt i det som kallas branschklass I ha inventerats och riskklassats. Syftet är att skapa underlag för prioritering av vilka områden som ska undersökas mer och på sikt åtgärdas.

Det där lät komplicerat. Vad är det ni rent konkret har gjort?

– Vi har kartlagt nedlagda industriella verksamheter i hela länet, för att hitta områden där det är stor risk att det finns farliga kemikalier och liknande kvar i marken. Det handlar alltså om hela 1900-talets industrihistoria. För att det ska göras på samma sätt överallt så har allt gjorts enligt en speciellt framtagen metodik kallad MIFO. Alla dokument från inventeringen samlas i en databas.

Och hur kommer ert material att användas sedan?

– Med den kunskap vi får kan vi bättre prioritera vilka områden som ska undersökas ännu grundligare, och vilka som behöver åtgärdas, alltså efterbehandlas. Men resultaten är också användbara för till exempel planhandläggare på kommunerna och faktiskt även för allmänheten, till exempel när man vill veta om det kan finnas något farligt i marken när man ska köpa hus.

Hur har det gått?

– Vi har numera en ganska god kunskap om Skånes förorenade områden och vet rätt väl var områdena med störst risk för hälsa och miljö finns. Av de ungefär 6 000 identifierade områden återstår nu cirka 1 500 att inventera, men alla objekt i branschklass I, alltså de värsta, är klara.

På sätt och vis har det varit förhållandevis enkelt att genomföra den här miljömålsåtgärden, eftersom Länsstyrelsen själv haft kontroll över i princip hela genomförandet.

Vad har varit svårast?

– Ibland har det varit svårt att leta upp den information som behövs för att riskklassa ett enskilt objekt. Det finns förvånansvärt lite dokumentation bevarad om verksamheter som kan ha bedrivits på en plats för bara tio år sedan. Tittar man på inventeringen i stort har det svåraste varit att hantera så många objekt.

BRANSCHKLASS är en generell klassning av en viss bransch/verksamhet och används vid identifiering av förorenade områden. Naturvårdsverket har redovisat särskilda listor med branschklasser.

LÄSTIPS

Frågor och svar om förorenade områden. Broschyr finns på www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/verksamheter-med-miljopaverkan/ebh/Pages/index.aspx

Sanering av mark och grundvatten vid Gasverket södra i Kristianstad.

Foto: Gustav Montelius

Foto: Johan Wigh

Sanering av mark och grundvatten vid Gasverket södra i Kristianstad.

Och vad händer nu då?

– Naturvårdsverket har bestämt att 2013 ska vara det sista året vi får pengar till inventeringsarbetet. 2015 ska databasen med alla resultat från inventeringarna finnas tillgänglig för allmänhet och andra intresserade.

Efter att inventeringen avslutats är det förstås en utmaning att fortsätta undersöka och åtgärda de mest förorenade områdena tillsammans med andra aktörer. De mest förorenade områdena (riskklass 1) ska vara efterbehandlade till 2050. För att hinna det måste tempot öka en aning.

Efterbehandling och sanering – vad innebär det egentligen?

– Efterbehandling och sanering är i princip samma sak. Det kan göras på olika sätt. Vanligast är att man gräver bort den förorenade jorden och lägger på deponi. Det har dock sina nackdelar: det blir mycket deponi, jorden förs bort från sin ursprungliga plats, och egentligen tar man ju inte bort giftet utan bara flyttar det till en plats där det orsakar mindre skada.

Det sker en hel del teknikutveckling som går ut på att kunna sanera jorden från gifterna, till och med på plats, så att jorden kan få finnas kvar. Ny teknik har dock inte kommit till större användning på grund av att det upplevs finnas osäkerheter med den. Det gäller såväl kostnader som kunskapen om hur väl metoderna fungerar. Det är därför inte alltid möjligt att kräva av den ansvariga att den nya tekniken används.

Tror du det här hade blivit gjort även om det inte hade varit en miljömålsåtgärd?

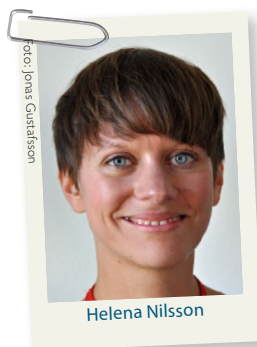
– Ja, det tror jag. Men kopplingen till miljömålen, framför allt *Giftfri miljö*, har absolut varit både stöd och drivkraft.

Vad har du för råd att ge till dem som nu tar fram nya åtgärder – och till dem som ska genomföra dem?

– Det viktigaste rådet är att formulera åtgärderna så konkret som möjligt. Tänk också på att bedöma vilka resurser som finns att tillgå för att genomföra åtgärden.

Man måste komma ihåg att det ofta är många åtgärder som gemensamt leder fram till ett mål. Varje åtgärd är alltså en del i det hela även om åtgärden i sig själv är ganska begränsad.

RISKKLASS är den samlade bedömningen av ett förorenat område. I bedömningen ingår hur farliga föroreningarna är, hur stor risken är att de sprids och i så fall hur, hur känslig omgivningen är och hur skyddsvärt området är.

Intervju

Hej, Helena! Du har varit ansvarig för flera åtgärder i Skånes miljöhandlingsprogram, kopplat till miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning. Vilka åtgärder handlar det om?

– Två av åtgärderna har handlat om Greppa näringen. Minst 80 procent av Skånes åkerareal i prioriterade områden skulle anslutas till Greppa näringen, och insatserna inom Greppa näringen skulle koncentreras till lantbrukare i föroreningskänsliga områden i Skåne.

Hur har det gått?

– Det har huvudsakligen gått bra. Vi har visserligen inte nått upp till 80 procents anslutning, men vi jobbar på det. I nuläget är mer än 60 procent av Skånes åkerareal ansluten till Greppa näringen.

Vad har Greppa näringen gjort för konkret skillnad för miljön – finns det några resultat?

– Ja, nu i samband med att Greppa näringen firar tioårsjubileum så har vi räknat på miljönyttan. På fyra, fem år har de växtodlingsgårdar som deltagit minskat sitt kväveöverskott med elva procent. För mjölkgårdar är siffran nio procent och för grisgårdar hela 18 procent.

Vad händer nu då?

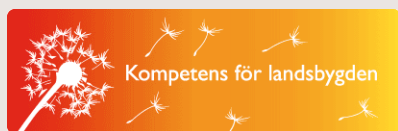
– Det senaste är att Greppa näringen startar rådgivning till grupper av lantbrukare runt samma vattenområde. Det har också kommit flera nya rådgivningsmoduler, bland annat en modul för att minska gårdens klimatpåverkan. Målgruppen för medlemskap i Greppa har också ändrats för att fler lantbrukare ska kunna vara med i projektet.

Och så har du varit ansvarig för en åtgärd med koppling till både övergödning, vatten och klimatpåverkan?

– Ja. En konsult har på vårt uppdrag gjort en kartläggning av Rönneå för att identifiera åkermark som på grund av återkommande översvämningar borde läggas i träda eller kanske bli en våtmark. Kartläggningen gjordes som ett delprojekt inom Klimatanpassning Skåne.

Vad har varit svårast i åtgärdsarbetet?

– Det kan vara svårt att komma vidare när man är beroende av material som andra har ansvar för att ta fram. Inom Greppa näringen är vi beroende av intresse hos lantbrukarna.

KOMPETENS FÖR LANDSBYGDEN

www.lansstyrelsen.se/skane/kompetensutveckling

Här lägger vi ut aktiviteter om miljöfrågor och verksamhetsutveckling för lantbrukare och andra landsbygdsbor – det kan vara allt från kurser till rådgivning på den egna gården. Information från tidigare aktiviteter finns under rubriken kunskapsbank. Där kan du också hitta annat aktuellt inom området lantbruk-miljö-företagande, till exempel senaste rapporterna och ny lagstiftning.

KARTLÄGGNING AV RÖNNEÅ

www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/klimatanpassning/kunskapsunderlag/Atgärdsplanering_RonneA2010.pdf

En av alla lantbrukare som fått rådgivning inom Greppa näringen.

GREPPA NÄRINGEN

Greppa Neringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Projektet arbetar med lösningar som ligger i framkant inom miljö- och klimatområdet och är en drivkraft för lönsam tillväxt i den svenska lantbruksnäringen.

Källa: www.greppa.nu

Vad har du för råd att ge till dem som nu tar fram nya åtgärder?

– Se till att åtgärderna är ordentligt förankrade, genomarbetade och realistiska. Och så behövs det mer bakgrundsmaterial. Det är inte bra om den som ska genomföra en åtgärd undrar "Hur tänkte de?".

Samtidigt är det viktigt att de som formulerar åtgärderna inte gräver ner sig för mycket i detaljer. Det är inte fler rapporter vi ska producera, utan konkreta åtgärder som gör nytta för miljön.

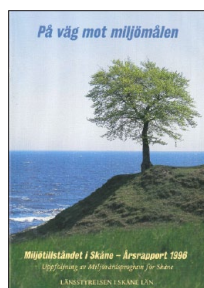
Och vad vill du säga till dem som ska genomföra miljömålsåtgärder i framtiden?

– Väv in åtgärderna i ditt övriga arbete – försök hitta kopplingar eller sätt att pussla in åtgärderna. Om du inte hittar den naturliga kopplingen just nu, fortsätt ändå att ha åtgärderna i bakhuvudet, så kommer du att hitta sätt att få ihop det.

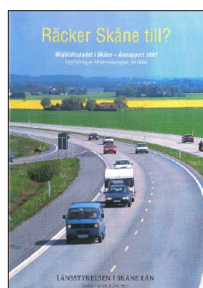
Och håll hela tiden ögonen öppna för finansieringsmöjligheter.

Rapportserien Skåne i utveckling ISSN 1402-3393

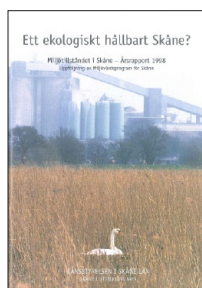
- 2009:2 Strategi för skydd och restaurering av sötvattensmiljöer i Skåne län
- 2009:3 Landskapet som mål och medel
- 2009:4 Pilotstudie – grundvattenkvalitet i Skåne län 2007
- 2009:5 Miljökvalitetsmålet i Skåne: Ett rikt växt- och djurliv
- 2009:6 Riksintresset Helsingborgs hamn
- 2009:7 Skåne i förändring. Miljötilståndet i Skåne - Årsrapport 2009.
- 2010:1 Klimatmål för Skåne - regionala delmål under miljökvalitetsmålet begränsad klimatpåverkan
- 2010:2 Skåne till er tjänst. Miljötilståndet i Skåne - Årsrapport 2010
- 2011:1 Riksintresset Malmö hamn
- 2011:2 Mot nya åtgärder. Miljötilståndet i Skåne - Årsrapport 2011

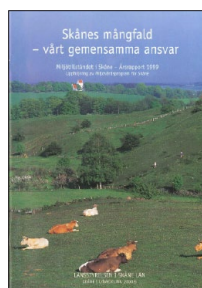
Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 1996

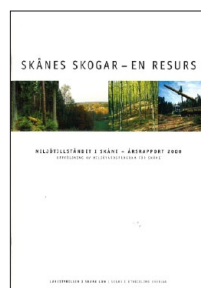
Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 1997

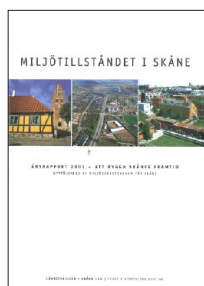
Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 1998

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 1999

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2000

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2001

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2002

Miljötilståndet i Skåne
Specialutgåva 2003

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2004

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2005

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2006

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2007

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2008

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2009

Miljötilståndet i Skåne
Årsrapport 2010

VI HAR GJORT RAPPORTEN

Redaktörer och samordning: Frida Torbäck och Susanne Åberg

Layout: Jonas Gustafsson

Övergripande texter: Tommy Persson och Frida Torbäck

Intervjuer: Susanne Åberg

*Tack till alla som bidragit med material och värdefulla synpunkter!
Ett extra stort tack till alla miljö kvalitetsmålsansvariga.*

Redan när Länsstyrelsen tog beslut om Skånes första miljömål 2003 fanns ett handlingsprogram kopplat till målen. Under 2008 fräschades åtgärderna upp. Men nu behövs det nya åtgärder! Därför har vi tagit nya friska tag, och i samverkan med många av Skånes aktörer arbetar Länsstyrelsen fram ett nytt åtgärdsprogram, under det samlande namnet Skånska åtgärder för miljömålen. Men innan vi gör nytt måste vi ju också fundera på hur det gått med det gamla.

I den här rapporten kan du läsa intervjuer med några som varit med och genomfört åtgärder. Du kan också läsa kortfattade bedömningar av hur det går med Skånes femton miljö kvalitetsmål.

Läs mer om miljömålen och vårt arbete med nya åtgärder på www.skansmiljomal.info och www.skanskaatgarderformiljomalen.se.